

Ամեն օր կ'ընտարակուի : - Հոտը 20 փարսէ : - Պոլիս բաժանորդը ըլլալ ուղարկ մէկ արծաթե Մէճիս սկտի փճարէ 100 թուց համար , իսկ գուտաւց համար 28 զրէ դարձեալ 100 թուց համար , թղթատարութեան ծախքէ ապառ ըլլալով : - Ծանուցման տղը 40 փարսէ է մէկ անդամի համար : - Լրացրիս վերադերեալ նամակ և ուրիշ որ և է գրութիւն ուղարկ է ուղղել առ Յնորէնն ի կ . Պոլիս Զարմաճըլար Եօղաչու Զիւնդիլլի խան վերի յարկ թիւ 24 սենեակը :

Ա Չ Գ Ա Յ Ի Ն

Հեռուեալ նամակն ալ Գահիլիէն զր'ուած է :

... Խմբագիր

Մինչդեռ՝ անցեալին դառն յիշատակները մնացուած , եղիպտոսիակ Հայը հաղիւ հազ արժանաւոր հովուի մը հովանաւորութեան ներքեւ հանդիսաւ ու խաղաղութիւն կ'ընկերէր մինչդեռ՝ եղիպտական ինքիքը պարզուելով լրագրաց նիւթ մ'ըլլայէն դադարած էր ահա նորէն աներեւոյթ ձեռք մը , գաղանարարոյ եւ անխեղճ սիւս մը , թշնամանիչ եւ նախանձառ ոգի մը , այն է՝ կլեր մը , երստապիմայ միտքան մը , Աստուր աղգաւորաց եւ աղգափնտա տբեղացն , զոր չկրնայիլ հանդարտել , փութաց երբ առիթը տեղի տուած տեսաւ , եղիպտոսիակ Հայ ժողովրդեան մէջ թշնամութեան եւ երկպառակութեան սերմը ցանել , եւ ահա թող փառաւորուի ինքն ու իրեն հետ իր միտքանակն ու խաղ , որուն ամեն կերպիւ պաշտպան կենալ չկարանեցաւ՝ քանզի ահա ժողովրդեան անդորրութիւն՝ գրգռուած եւ Ազգին միութեան հիմքը քայքայելու վտանգի մերձ կ'տեսնայ : -

Մեծապատիւ Տէր , մէկ կողմէն այս ամենուն տիմնատես ըլլալէ վերջը՝ երբ միւս կողմէ , այս կամ՝ այն լրագրաց իմացածը՝ գրելը , Պատրիարքարանի լրատմին հաւատքը բնծայելը , եւ պատուական Մանգումէի մէջ , բարբարոսութիւն վերնադրով , թէպէտեւ ահաւանտալի բառը չյապաղած կցորդ եր պառաւական նամակներու հրատարակութիւն կ'տեսնէ , ուր ազգին ընտրած վարչու-

թիւնը իւր ամենասիրելի հաշիւովը հանդերձ թշնամանօք զրպարտուած , ուր ազգին ամբողջութիւնը նախատանօք անպատուած է եւ որոնց հրատարակութիւնը , առաքինի որտեքու զայրոյթը գրգռելու եւ անդորրութիւնը խանգարելու առիթ եղած է , ուր որջախոհ եւ ազատասէր անձ կարող է անտարբեր մնալ եւ գործին իսկութիւնը ազգին լրութեան ներկայացնելու դանդաղիլ : -

Մեր նպատակը Աստուր արեղային հեղինակած զրպարտայից պարսաւադրոյն պատասխանել չէ . թողլով այս կէտը յարմար առիթի , կրտականամանք գործին իսկութիւնը եւ անցից մանրամասն պարադոքները նշանակելէն վերջը ազգին լրութեանը ճանցնել նաեւ Աստուր արեղային աղգափնտա եւ անփայլել գործերն ու Գասպարեանից դաշտոնի նպատակները , եւ ահա ինչ որ է :

Սոյէ երկու ամիս առաջ Ազեքումայրիս կմեռնի հանդուցեալ Կաղուպ Ալիքումաի կինը , Տիկին Բարիս , գրէթէ յանկարծակի կաթմածահար , քանզի Գահիլիէ բնակող աղգականներէն եւ ոչ մէկը զիտէր անոր հիւանդութիւնը . Բարիս Տիկինը մեռած ժամուն Ազեքումայրից Աղգ . վարչութեան կողմէն հեռագիր մը կ'հասնի առաջնորդարան , որով նորա մահը կ'իմացնէր . մինչդեռ այս լուրը Գահիլիէ հասած չէր արդէն , մէկ քանի ժամ վերջը Գասպարեան Վիլուի կողմանէ , որ յիշեալ Տիկինը ինամակալն է՝ առաջին հեռագիր մը կ'հասնի առաջնորդարան որով Բարիս սիկնով ծանր եւ մահաւմերձ հիւանդս ըլլալը իւր աղգականաց կը ճանուցանէր :

մէկ քանի ժամ եւս վերջը դարձեալ
Գասպարեան Մկրտչի կողմանէ երկրորդ
հեռագիր մը եւս կհամնի որով վերջապէս
Բարիս տիկնոջ մահը կը ծանուցանէր
(հոս՝ Աղէքսանդրիոյ Աղդ . վարչու-
թեան կողմանէ եւ անկէ մէկքանի ժամ
վերջը Գասպարեանէն առնուած հակա-
ռակ լուրերուն վրայ , մեռեալ իցէ՞ թէ
կենդանի , տեղի տուած կասկածները
փարատեցաւ) եւ երկրորդ օրը հանգու-
ցելոյն մարմինը խնամատարութեամբ Գաս-
պարեան Մկրտչի աղայի Աղէքսանդրիա-
յէն Գահիրէ փոխադրուելով , իւր հան-
գուցեալ լծակցին գերեզմանին մէջ ամ-
փոխուեցաւ . չմոռնա՞ք հոս յիշեցնել որ
Բարիս տիկնոջ մահու մեքձ եղած վայր-
կեանէն ի վեր Գասպարեան Մկրտչին էր
հանդուցելոյն ընչից եւ հարստութեանց
միտի տէր եւ որ անձնական կնիքն ան-
գամ իւր ձեռքը կդնուէր . - Յուշար-
կութեան հանգէսը կատարուելէն
անմիջապէս վերջը Առաջնորդը Պէյթ-
իւլ - մայի պաշտօնիւ , ժառանգորդք
եւ Գասպարեան Աղէքսանդրիա ուղեւո-
րեցան , ըստ կանոնի գործադրելու ինչ
որ օրէնքը կպահանջէր . ուստի տան մէջ
եղած ինչքերը կահ կարասի եւէն , գրի
առնուելէն վերջը , անառկները , սեն-
եակները եւ մինչ առնը փողոցի դուռը
կնքուեցան ի ներկայութեան Առաջ-
նորդի , ժառանգորդաց , Գասպարեա-
նի եւ Աղէքսանդրիոյ Աղդ . վարչու-
թեան անդամոց . - հոս կուղենք յիշե-
ցնել որ ժառանգորդաց յուղմունքը
մէծ եղաւ երբ իրենց յուսացածին եւ
ո՛չ 100 ին 10 ը գտան , նա մանաւանդ
երբ խնացուեցաւ 18 - 20 հազար լիւրացի
արժողութեամբ կալուածի մը Գասպար-
եան Մկրտչի կողմանէ 5 հազար լիւրացի
փոխարէն միայն ծախու առնուած ըլ-
լայր : Չեմք ուզեր երկարաբանել այս
մասին վրայ , սպասելով ժամանակին ուր
խնդիրը պարզուելով կարող կրնամք ըլ-
լալ գործին ճշդութեանը տեղեակ ըլ-
լալ . - յետ այսորիկ որոշումն ըլլալով
որ տանը մէջ ո՛չ ժառանգորդք եւ ոչ
Գասպարեան ընակին՝ միայն պահնորդ
մը դրուեցաւ , բայց այսպէս անբնակ

տան մը մէջ , թող կահ կարասիները
բայց ծանրագին ընչից անտուկը զմեռալ
Աղդ . վարչութեան անդամներէն Եռ-
ու անոնք տունը փոխադրուեցաւ , - հոս
եւ գործողութիւնները վերջանալով ա-
մեն մարդ տեղը վերադարձաւ : -

Քիչ օրէն Գասպարեան Յակոբը որ
այս միջոցիւ Զմիւռնիա կգտնուէր , հո-
սաւ Աղէքսանդրիա , եւ ահա լուր ելաւ
թէ Տիկին Բարիս իւր վերջին վիճակին
մէջ կտակ ըրած է , եւ կտակակատար
որոշած է իւր ժամանակէմ՝ ի վեր դոր-
ծակալը եղող յիշեալ Պ . Յակոբը , եւ
այն ինչքերը՝ որ ժառանգորդաց եւ այ-
լոց ներկայութեան գրի առնուած եւ
Աղդ . կնքով կնքուած է , ըստ իւր կա-
մաց կրածանէ եւ յորմէ բաժին մ'ալ
Երուսաղիմայ միաբանութեան կէտղու . -
մինչդեռ ասկէց մէկքանի տարի յառաջ
նոյն իսկ Տիկին Բարիսը պատուաւոր ան-
ձանց վկայութեամբ եւ իւր ամբողջ եւ
կատարեալ կստնքն կտակագիրը ըրած
եւժրարը Գահիրէի առաջնորդարանի
յանձնածէր :

Ուստի Յակոբին Աղէքսանդրիա հո-
սած օրէն ի վէր , իւր եւ Աստուր Արե-
ղային մէջ թղթակցութիւն մը տեղի ու-
նեցաւ , եւ հետեւաբար տրուած որոշ-
մանց համեմատ , Աստուր արեղայն օ-
գափովութեան պատրուակաւ Աղէք-
սանդրիա կիջնէ որ իբր ժառանգորդ ,
իբր վկայ կամ ըստ է ըսել իբր օգնա-
կան կտակին գործադրութիւնըմիտ-
տեղ գործեն . - մինչդեռ Աստուր
Արեղան Աղէքսանդրիա իջնալ կպատ-
րաստուէր , անդին Յակոբը գործին
ձեռք զարկած էր եւ այս անգամ քա-
նի մը զինեալ յոյներով տանը պահնոր-
դին սպառնալէն վերջը փողոցի դրան
կնիքները կքակէ , այս անակնուշիկ
դէպքը տեսնելով Աղէքսանդրիացի աղ-
դայինք կգրդուին եւ հեռագիրը տե-
ղուցս Աղդ . վարչութեան եւ առաջնոր-
դին իմաց կուտար եղելութիւնը , զոյ-
անմիջապէս առաջնորդը իւր կրկնակի
պաշտօնով եւ կրկին Փարաք ժառան-
գորդաց փոխանորդը Աղէքսանդրիա

կերթան . մինչդեռ Ազգը Յաղորին այս բռնաբարութեան եւ նախատանայ համար դատ վարելու վրայ էր , ահա Աստուր Արեղայն ալ կհասնի Աղեքսանդրիա . եւ երկուքը միատեղ կսկսին դործի ձեռք զարնել եւ կտակին անկատար մնացած նուիրական գործը ի շուխ հանել ուստի Յակոբ եւ Աստուր եւ ածուրդավաճառք կհասնին տուն եւ խնային բոլոր սենեկաց եւ մոտակներու խնայները քակելէն վերջը ամեն ինչ կահ կարասի եւս ամեն ճարպիկ արադու Յեամբ ածուրդատունը փոխադրել երբ այս երկրորդական յանդուզն եղելութիւնը Աղեքսանդրիացիք կտեսնեն ալ աւելի գրգռելով կփութան տեղւոյն առաջնորդարանին դիմել եւ Առաջնորդ Սրբազանէն ու Ազգ . վարչութենէն գործոյն պատճառը եւ անոր դարման կինդրեն որուն վրայ Աստուր Արեղայն կանչուելով հարցուփորձ ըլլուելէն վերջը որուն օրինակը տեղեկագրով մը հանդերձ յունիս 22 թուարեալ Պօլիս ամեն . Ս . Պատրիարք Հօր կղրկուի (զարմանալին այն է որ նոյն թուով Աստուրի առ Սիմօն եպիսկոպոսն դրած պարտաւարքը կհասնի , Պատրիարքարանին կներկայացուի եւ լրագրաց մէջ կկարգամբ մինչդեռ Աղեքսանդրիոյ վարչութեան կողմէ զրկուած տեղեկագիրը Պատրիարքարան հասած չըլլալը Ս . Պատրիարք Հօր առ Առաջնորդն գրած յունիս 8 թուով նամակէն կտեղականամբ , ինչ որ աւելի եւս զարմանալի գաղտնիք պարունակող կէտը այն է որ յիշեալ նամակին օրինակները օր յառաջ Աղեքսանդրիա հասնելով , Առաջնորդէն յառաջ առ որ էր ուղղեալ , ժողովուրդը կկարգայ . այս կտեսնուն վրայ ընելիք դիտողութիւննիս ուրիշ յարմար առթի թողով , դառնամբ մենք մեր խնդրոյն) :

Մինչդեռ Աստուրի հարցաքննութեան միջոցին իրեն ինչ պատճառաւ հոն գտնուիլը եւ ինչ իրաւամբ կամարտօնութեամբ Ազգին դրօշմած կնիքները քակելը կամ քակելու համաժողով եւ ներկայ գտնուած ըլլալը կհարցուէր .

նա իւր անդուպս եւ ժանտահոտ բերանովը եւ ապստամբութեան դրօշը պարզելով առանց իւր աստիճանին դիտողութիւն ընելու եւ առանց խարութեան մեծի եւ սղտիկի , Առաջնորդի եւ վարչութեան , ծանր եւ անլուր նախատալից խօսքերով ամենուն պատիւը կարատէ . այս բաւական չտեղեկով անմիջապէս թաքրիւր մ'ալ զրպարտութեամբ ի տեղւոյն կառավարութեան կմտուցանէ , եւ որուն օրինակ մ'ալ եսայի Պատրիարքին եւ օրինակ մ'ալ առ Սիմօն եպիսկոպոսն ի Պօլիս կղրկէ ինչ որ լրագրաց մէջ կարդայինք յունիս 22 թուով . - այս եղելութեան վրայ կըրկին Քարաք ժառանգորդաց փոխանորդը կյայանէ թէ դատ ունի նոյն աքեղային դէմ . ինչպէս նաեւ Յակոբին . եւ որովհետեւ Աստուր իւր անարժանութեամբը կղերի դատուն կվերաբերէր , Առաջնորդէն եւ ազգային վարչութենէն անոր անձին վրայ առժամանակեայ հսկողութիւն ըլլուիլը կլե՛նդրէ : -

Ահա ինչ որ է գործին իսկութիւնը եւ անցից ճշգրիտ պատմութիւնը . թողով ընդերցողին մակարեբել Գասպարեանց ինչ ի՛նչ զաղտնի նպատակայ ծառայելը եւ անոնց կողմէ բռնուած տարօրինակ ընթացքը , նոյնպէս նաեւ կըրուել Աստուր Արեղայնի ծանր եւ անհամեստ վարմունքը , հոս այսօրուան համար կլեքմացնեմ յօդուածս գէշ յառաջ շարունակելու խօստմունքով , եւ կխնդրեմ Ձեր մեծապատուութենէ իմ բաղիր Տէր ազգօդուտ եւ ազատախօս թերթիգ էջերուն մէջ զեւեղել շնորհ ընքէ : Արամ

Գաղղիոյ ազգային ժողովները սկըստն արտաքոյ կարգի նիստեր ընել : Պաշտօնեայք Բրուսիական յաղթութիւնները ու Գաղղիոյ ներկայ վիճակը ծանուցանելով աւելի եռանդ եամբ ու միութեամբ եւ վստահութեամբ գործելու ժամանակն հասած ըլլալն կիմացունեն : Պաշտօնական լրագիրն իրատ աղղու յօդուած մը հրատարակելով Բրուսիոյ

դէմկէստի, Աղգին հայրենասիրութեանը հրաւեր կկարգայ Գաղղիացւոյ անցեալ յաղթանակները կշիշտասկէ, փառահաւ թիւն կըստնէ թէ Բրուսիայիք Գաղղիայ մէջ իրենց դերերգմանները եւ ո՛չ այլ ինչ պիտի գտնեն: Յիշեալ լրագիրը միանգամայն եւրոպիայ առաջին ու երկրորդ կարգի աւերութեանց վրայ խօսելով այնպէս կցուցնէ թէ Անգղիա, Աւստրիա, իտալիա, Ռուսիա, եւ այլն, Գաղղիայ համակիր են՝ նկատելով Բրուսիայ արքունեաց ու Պիզմարցի աշխարհակալութեան փառասիրութեան ու նենգաւթեան ոգին:

— Գաղղիական Լիգերթէ լրագիրն եւրոպական աւերութեանց ներկայ վճակին վրայ խօսած ոտենը, Օսմանեան կառավարութեան համար կրտէ թէ — «Ասի տայդ է օր՝ Գաղղիայ հետ միանալու առաջարկութիւն քրած է. իւր զինուորական պատրաստութիւնները մեծ է. եւ Գանուբեան կառավարութեան Ռէյ ալ մեծ զօրաբանակ մը պատրաստ ենի, եւ ծովային զօրութիւնն ալ աւելցած է փերթին ժամանակներս առած նաւերովը»:

— Իզմիրի միւթէտարբի անուանեցաւ Բէօթ մէջ այլեւախորդ միւթէտարբի Հասան օղէ: Գանուբայի (կրտէ) միւթէտարբի կարդեցաւ Բէկեմօլի նախարդ միւթէտարբի Մուսթաֆա փաշա — Բէկեմօլի (կրտէ) միւթէտարբի անուանեցաւ Գանուբայի նախարդ միւթէտարբի Արիփ փաշա — Բէօթ մէջ այլ միւթէտարբի կարդեցաւ Իզմիրի նախարդ միւթէտարբի Խալէմ փաշա:

— Սալթանիէ գաղղիին երկրորդ անօրէնջ Մուսաաֆա Էֆէնտին երկրորդ ատորճանի միւթէմայիզի սրաշտօնատար անուանեցաւ:

— Փարիզէն եկած հեռագրական վերջին լուրերը տխուր են: Օրէնագիր ժողովոյ նկատերը ազմկալից կերպիւ կըլլան եւ զանազան անասնկալ առաջարկութիւններ կըլլան: Մէկը կատաճարկէ զհարսէնն աթուէն վար ատենը. միւսն անհրաժեշտ կհամարի ներկայ պաշտօնեաները փոխել. ուրիշ մը կպահանջէ

որ բոլոր ժողովրդեան զէնք արտի, եւ Օրէնագիր ժողովոյ ձեռքն անցնի կառավարութեան զէնք: Այս ամենէն դիւրաւ կհասկցուի Գաղղիայ տաղնապալից փեճակը, յոր ինկած է քանի մ'օրէ հետէ:

Պատերազմի վերաբերեալ նոր լուր չկայ: Կվախուի թէ Գաղղիացւոյ մէջ ներքին խռովութիւն մը կծագի եւ հասարակապետականք կըջրանան:

ԱՆԻՇԵԱԼՆ անուն կարեւոր ու հետաքրքրաշարժ գործին առաջին հատորն աւարտած քլայով մայրաքաղաքիս բոլոր հայ գրաւորճառաց խմբութիւնը կծախուի ի գին 16 դր:

Միւս հատորն ալ թերթ առ թերթ հրատարակուելու վրայ է:

Մեծ Անդրանիկ Վարդանանի աւարտանք՝ որ է Զարմագըրար Եօգուշու Զեմպիլիի խմբի վերի յարկը թիւ 24, — տեսրակ տամակ՝ Նամակ եւ ուրիշ սյուպիսի բաներ մաքուր կերպով ու ածան դնով կտպագրուին:

ՅԱՅՏՆՈՒԹԻՒՆ ՂԱՂՏՆԵԱԾ անուն գիրք մը, իրոյս բնուէնով խաղաղանի Բովէ Տէրգենց, ի գին 20 դր կծախուի Բիւրքճի խան թիւ 45 եւ Մերճան — շարքը Սրապեան գրատունը:

Այս նոր հրատարակութիւնն ալ կարգալու արժանի է: Պատմական լուրջ տեղեկութիւններ եւ ծիծաղաշարժ նրկարագրութիւններ կտարուանէ: Տանն եւ երկու գլխոյ լաճնուած է, որք են՝ Աղաւ սրմնագիրք, Նախակրթութիւնք յաքմէն Գրամատուն կըլլայ, Երեկոյեան կերակուր սրմնագրաց, Բրուսիայի ապրտին գաղանիքը, Գաղանի ընկերութիւն ի Հռոմ, Եւային:

ՊՈԼԻՓԵՄ կամ ԱՆԴՐԱՆԻԿԱՆ ՀԱԾՄԸ անունով նորատպ տեսրակ մը՝ զոր գրած է մեծարգոյ Մ. Տամուտեան, մայրաքաղաքիս բոլոր գրաւորճառաց քով կծախուի ի գին 3 դրուշ:

ՏԵՕՐԷՆ ԵՒ ՏԼԻ

Հ. Ս. ԱԼԵՃԱՃԵԱՆ

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԱՆԴՐԱՆԻԿ ՎԱՐԴԱՆԱՆԻ Կ. ՊՈԼԵՄ ԶԻՄՄՊԻԼ, Ի. ԽԱՆ Ի. 34: